

STRATYGRAFIA SERII ŚLĄSKIEJ I PODŚLĄSKIEJ NA PÓŁNOC OD SANOKA

(Streszczenie referatu)

PRZY SZCZEGÓŁOWYM KARTOWANIU fałdu Grabownicy, rozpoczętym przez S. Wdowiarza a ukończonym przez autora, został poznany stosunek serii śląskiej do podśląskiej na obszarze między Monastercem na N od Leska a Domaradem i Węglówką. W obrębie tego elementu, złożonego z dwu jednostek większego rzędu, południowej — śląskiej i północnej — podśląskiej, zanaczają się na niewielkiej przestrzeni ogromne różnice facjalne w wykształceniu kredy i paleogenu.

Stratygrafia jednostki podśląskiej oraz najbardziej wschodniej części jednostki śląskiej (na E od Lalina) odpowiada w przybliżeniu stratygrafii serii podśląskiej (wielickiej) w Karpatach Zachodnich. W dolnej kredzie występują tu bardzo silnie rozwinięte piaskowce grodzkie, wyżej łupki wierzowskie, stosun-

kowo słabo wykształcone, następnie miąższa seria grubolawicowych piaskowców dolnogoczych, cienka wkładka łupków środkowogoczych oraz gruba seria warstw gezowych z poziomem rogowców spongiolitowych, margli krzemionkowych oraz łupków „manganowych” w stropie. W wyższych poziomach kredy początkowo osadzają się łupki zielone z radiolarytami, następnie łupki czerwone, które ku górze przechodzą w pstre margle węglowieckie, zawierające miejscami (Monasterzec) wkładki wapieni otwornicowych. Margle węglowieckie rozwinięte są szczególnie silnie w północnych strefach jednostki podśląskiej, natomiast ku S wypiera je stopniowo od dołu facja czerwonych łupków ilastych. Podobnie rozwinięty jest tu paleocen oraz dolny i środkowy eocen. Na północy osadzają się w tym czasie w dalszym ciągu margle

węglowieckie, na południu zaś czerwone łupki ilaste. Na pograniczu eocenu środkowego i górnego rozwijają się na całym obszarze zielone łupki ilaste (miejscami z podrzędnymi piaskowcami) z marglami globigerinowymi w stropie (lokalnie). Wyżej spoczywają warstwy menilitowe i krośnieńskie.

W zachodnim odcinku jednostki śląskiej (na SW od Domaradza) kreda i paleogen mają rozwój typowy dla serii śląskiej (typ facjalny lanc-koroński M. Książkiewicza). W kredzie dolnej występują tu górne łupki cieszyńskie, piaskowce grodziskie, stosunkowo słabo rozwinięte łupki wierzowskie, dobrze rozwinięte piaskowce dolnolgodkie, rozwinięte gorzej niż w okolicy Sanoka oraz właściwe warstwy lgodkie o znacznej przewodzie łupków nad cienkoławicowymi piaskowcami. Warstw gezowych brak tu zupełnie. W kredzie środkowej i górnej osadzają się w tej strefie początkowo czerwone łupki miejscami z zielonymi łupkami i radiolarytami w spagu, następnie piaskowce godulskie oraz piaskowce i zlepierce istebniańskie dolne z wkładkami margli fukoidowych. Wyżej, na przełomie kredy i paleogenu, rozwijają się piaskowce i zlepierce istebniańskie górne i łupki istebniańskie górne. Niższa część eocenu występuje pod postacią piaskowców ciężkowickich z wkładkami warstw hieroglifowych oraz łupków pstrych, w najwyższej zaś części eocenu podmenilitowego występują już tylko łupki zielone z cienkoławicowymi piaskowcami. Przykrywają je warstwy menilitowe i krośnieńskie.

Odnosnie do warstw godulskich autor dochodzi do wniosku, że prawdopodobnie obejmują one cenoman, turon i dolny senon. Również podział warstw istebniańskich na piaskowce Suchej Góry oraz piaskowce i łupki czarnorzeckie nie jest jednoznaczny z ogólnym podziałem tych warstw na dolne i górne warstwy istebniańskie.

Pomiędzy Domaradzem a Lalinem, a więc w tej części jednostki śląskiej, która zajmuje położenie centralne między obydwoma omówionymi strefami, występują jednocześnie elementy stratygraficzne śląskie i podśląskie. Na tej przestrzeni facja śląska (lanc-korońska) zazębia się z facją podśląską (wielicką). Występują tu jednocześnie dobrze rozwinięte warstwy grodziskie i wierzowskie, lgodkie i gezowe, margle węglowieckie i warstwy istebniańskie górne. Brak już zupełnie piaskowców godulskich, dolnoistebniańskich i ciężkowickich oraz prawie zanika facja warstw hieroglifowych w eocenie. Zasadniczą właściwością tego przejściowego obszaru jest silny rozwój czerwonych łupków w kredzie środkowej, górnej i eocenie.

Wielkie odrębności facjalne między serią śląską a podśląską nie zaznaczają się już w młodszym paleogenu, który w obu jednostkach rozwinięty jest podobnie: jako łupki menilitowe z rogowcami podrogowcowymi (typu „krośnieńskiego”) w spagu oraz jako warstwy kroś-

nieńskie (dolne, środkowe i górne). Granica między warstwami menilitowymi a krośnieńskimi jest zmienna. W niektórych profilach występuje między tymi dwiema seriami kompleks warstw przejściowych.

Bezpośrednie zazębianie się w fałdzie Grabownicy serii śląskiej z podśląską wskazuje, że obie te serie osadzały się w jednym basenie sedymentacyjnym i nie były rozdzielone żadnym większym elementem geoantykliną. Jest to zjawisko regionalne, o czym świadczy fakt, że wpływy serii śląskiej w serii podśląskiej lub wpływy facji podśląskiej w serii śląskiej obserwowano także na arkuszach Wadowice (M. Książkiewicz), Żywiec (S. Geroch i R. Gradziński), Bielsko (W. Nowak) i Pilzno (L. Kozarski).

Gorzej poznany jest stosunek serii podśląskiej do serii północnego regionu inoceramowego, ponieważ najbardziej południowe fałdy tego regionu nie ujawniają na powierzchni warstw starszych od eocenu. Istnieją jednak wskazówki, że i te dwie serie bezpośrednio się ze sobą zazębiają. Wpływy regionu inoceramowego zaznaczają się w dolnej kredzie podśląskiej okolic Sanoka. Z drugiej strony wkładki pstrych łupków w warstwach inoceramowych na arkuszu Dobromil (L. Watycha, L. Horwitz) mogą stanowić daleki wpływ facji podśląskiej. Dopiero w eocenie podmenilitowym zaznacza się bardzo wyraźnie przejście facjalne między tymi seriami. W najbardziej południowym fałdzie regionu skibowego (północne siodło Przysietnicy) występują w dolnym eocenie pstry margle węglowieckie (wykryte przez J. Żgiet), które przenikają tu z regionu podśląskiego. Ku północy przechodzą one stopniowo w fację pstrych (czerwonych) łupków, te zaś są jeszcze dalej ku N w wyższej części zastąpione przez warstwy hieroglifowe. W pstrych łupkach eocenских zostały znalezione w tym obszarze jaspisy radiolarytowe (J. Żgiet).

Z powyższych rozważań wynika, że seria północnego regionu inoceramowego osadzała się również w tym samym basenie sedymentacyjnym co seria podśląska i śląska i co najmniej od środkowej kredy nie była oddzielona od strefy podśląskiej żadnym większym wałem. Jedynie w kredzie dolnej zaznacza się na pewnej przestrzeni między tymi dwiema seriami wał geoantyklinalny, który dostarczał materiału detrytycznego, np. dla piaskowców grodziskich.

W rozwoju serii śląskiej, podśląskiej i północnego regionu inoceramowego zaznaczają się wyraźnie 3 wielkie cykle sedymentacyjne. Pierwszy obejmuje osady dolnej kredy („czarna kreda”), drugi utworzy kredy górnej i starszego paleogenu (pstry łupki, pstry margle i wapienie oraz jednowiekowe facje detrytyczne), trzeci ogranicza się do młodszego paleogenu, tj. do serii menilitowo-krośnieńskiej. Istnienie tych 3 cykli uwarunkowane jest ogólnym rozwojem karpackiej geosynkliny fliszowej.